

Тема 6. Участь FATF в міжнародно-правовому регулюванні протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму

Лекція 9

План

Історія створення FATF

Особливості діяльності FATF

Рекомендації FATF

Методологія оцінки відповідності
рекомендаціям FATF

Чорний та сірий списки FATF як інструменти
в боротьбі з фінансуванням тероризму

Група відслідковує процеси й вивчає способи відмивання грошей, розробляє заходи протидії, сприяє запровадженню стандартів боротьби з відмиванням грошей. Спочатку пріоритетом FATF була боротьба з відмиванням доходів, отриманих від торгівлі наркотиками. Сьогодні діяльність FATF має три головних напрямки:

- розширення дії прийнятих нею рекомендацій на всі континенти і регіони земної кулі;
- перевірка того, як виконуються в державах-членах і як впроваджуються в інших державах заходи для боротьби з відмиванням грошей, засновані на 40 рекомендаціях FATF, які є керівництвом до дії;
- відстеження загальносвітових методів і схем відмивання злочинно нажитих капіталів та розробка контрзаходів.

Ключовим документом FATF є рекомендації, які викладені у формі щорічних звітів організації.

Історія створення FATF

- FATF було засновано в 1989 році G7 для вивчення та розробки заходів для боротьби з відмиванням грошей. Спочатку до нього входили країни G7, Європейська комісія та вісім інших країн.
- На FATF було покладено обов'язки вивчати методи та тенденції відмивання грошей, аналізувати заходи, які вже вжиті на національному чи міжнародному рівнях, і встановлювати заходи, необхідні для боротьби з відмиванням грошей. У 2001 році FATF розширила свій мандат також на боротьбу з фінансуванням тероризму.
- З 2019 року FATF має безстроковий мандат після того, як спочатку діяла за фіксованими термінами.

INTERNATIONAL STANDARDS
ON COMBATING MONEY LAUNDERING
AND THE FINANCING OF
TERRORISM & PROLIFERATION

The FATF Recommendations

Updated November 2023

Історія створення FATF

- У квітні 1990 року, менш ніж через рік після свого створення, FATF опублікувала звіт, який містив набір із *сорока рекомендацій*. Вони мали на меті створити комплексний план дій для боротьби з відмиванням грошей.
- У жовтні 2001 року FATF видала вісім спеціальних рекомендацій щодо фінансування тероризму.
- У червні 2003 року FATF суттєво переглянула свої Рекомендації через постійний розвиток методів відмивання грошей.
- У жовтні 2004 року FATF опублікувала дев'яту спеціальну рекомендацію щодо фінансування тероризму, яка посилила стандарти FATF - *40+9 рекомендацій*.
- У лютому 2012 року FATF опублікувала переглянуті Рекомендації щодо таких питань, як фінансування зброї масового знищення. Це об'єднало +9 спеціальних рекомендацій щодо фінансування тероризму із заходами проти відмивання грошей, що призвело до вичерпного набору з 40 рекомендацій FATF.
- З 2012 року FATF продовжувала вдосконалювати та посилювати Рекомендації, щоб забезпечити країни найнадійнішими інструментами для боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.
- Зокрема, у червні 2019 року FATF переглянула свої стандарти, включивши обов'язкові заходи щодо регулювання та нагляду за діяльністю та постачальниками послуг, пов'язаних із віртуальними активами або криптоактивами.
- У 2022 році FATF посилила глобальні правила бенефіціарної власності в Стандартах FATF, щоб перешкодити злочинцям приховувати свою незаконну діяльність і брудні гроші за таємними корпоративними структурами.

Особливості діяльності FATF

Особливість	Характеристика
Мета	Запобігання використанню банківської системи та фінансових установ для відмивання коштів
Сфера інтересів	Розширюється відповідно до появи ризиків та охоплює відмивання грошей, пов'язаних з обігом наркотиків, боротьбу з фінансуванням тероризму та розповсюдженням зброї масового знищення
Термін існування	Термін існування необмежений. FATF здійснює свою роботу за необхідності, кожні п'ять років відбувається перегляд завдань
Власна організаційна структура	Очолює Президент. Постійний Секретаріат FATF складається з 10 співробітників. FATF має допоміжні органи – робочі групи з довгостроковим та короткостроковим мандатом

Особливість	Характеристика
Форми співробітництва з FATF	1. FATF має інститут незмінних членів. Наразі FATF налічує 39 членів: 37 юрисдикцій і 2 регіональні організації. 2. До отримання статусу повноправного члена країни-кандидати за підсумками попередньої оцінки запрошуються взяти участь у роботі FATF як спостерігачі, остаточне рішення приймається її Пленумом після успішного проходження відповідної перевірки. 3. FATF тісно співпрацює з міжнародними універсальними та регіональними організаціями
Власні процедури прийняття рішень на пленарних засіданнях	Всі рішення приймаються на підставі консенсусу – через процедуру узгодження позицій усіх її членів з оголошенням рішення головою без проведення голосування, якщо немає заперечень
Власний бюджет	Становить близько 1,5 млн. євро на рік і витрачається переважно на фінансові роботи Секретаріату та регуляторні засідання. Формування бюджету здійснюється за рахунок щорічних внесків членів
Способи та механізми, що використовуються в діяльності	FATF приймає рішення у формі рекомендацій, які формально не є обов'язковими ні для її членів, ні для інших держав. FATF має достатньо ефективні способи та механізми, що забезпечують досягнення поставлених перед нею завдань

Критерії

визнання державами відмивання грошей злочином;

встановлення кримінальної відповідальності за такі протиправні дії, а також за неповідомлення про них;

конфіскація отриманих злочинних доходів, а також сприяння іншим країнам у конфіскації таких доходів;

створення спеціального органу фінансового контролю за сумнівними фінансовими операціями (фінансової розвідки);

введення обов'язкових вимог до всіх фінансових організацій стосовно ідентифікації своїх клієнтів, виявлення, обліку та повідомлення спеціального органу про сумнівні фінансові операції;

звільнення від кримінальної відповідальності осіб за умов подання контролюючому органу інформації про сумнівні фінансові операції;

співпраця з відповідними міжнародними органами та організаціями в боротьбі з відмиванням грошей, у тому числі видача злочинців (екстрадиція)

Напрями діяльності FATF

- **Методи та тенденції**
- FATF постійно стежить за тим, як злочинці та терористи збирають, використовують і переміщують кошти. Оскільки країни вживають ефективних заходів для перешкоджання незаконним фінансовим потокам, злочинці повинні знайти альтернативні способи відмивання своїх брудних грошей. FATF регулярно публікує звіти, які підвищують обізнаність щодо останніх методів відмивання грошей, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження, щоб країни та приватний сектор могли вжити необхідних заходів для пом'якшення цих ризиків.
- **Встановлення стандартів**
- Рекомендації FATF забезпечують скоординовану глобальну відповідь для запобігання організованій злочинності, корупції та тероризму. Вони допомагають владі переслідувати гроші злочинців, які займаються незаконною торгівлею наркотиками, торгівлею людьми та іншими злочинами. FATF також працює над припиненням фінансування зброї масового знищення. FATF постійно посилює свої глобальні стандарти для вирішення нових ризиків, таких як регулювання віртуальних активів, які поширилися в міру того, як криптовалюти набувають популярності.

Напрями діяльності FATF

- **Оцінка виконання**
- FATF стежить за тим, щоб країни повністю та ефективно дотримувалися Стандартів FATF. Загалом понад 200 країн і юрисдикцій взяли на себе зобов'язання запровадити Стандарти FATF, і вони оцінюються за допомогою дев'яти організацій-асоційованих членів FATF та інших глобальних партнерів, МВФ і Світового банку.
- **Виявлення юрисдикцій високого ризику**
- FATF притягує до відповідальності країни, які не дотримуються стандартів FATF. Якщо країна неодноразово не виконує стандарти FATF, її можна назвати юрисдикцією під посиленням моніторингом або юрисдикцією високого ризику. Зовні їх часто називають «сірим і чорним списками».

Рекомендації FATF

- в 2001 р. FATF розширила свій мандат на питання фінансування тероризму, створивши 8 (пізніше – 9) Спеціальних Рекомендацій з попередження фінансування тероризму. Вони розкриваючи комплекс заходів, спрямованих на боротьбу з фінансуванням терористичних актів та терористичних організацій, доповнюють базові 40 Рекомендацій FATF. Згідно з Резолюцією РБ ООН 1617 40 та 9 Рекомендацій FATF є обов'язковими міжнародними стандартами для виконання державами-членами ООН

- Рекомендації FATF також часто називають Стандартами FATF, які включають самі Рекомендації та пояснювальні примітки разом із відповідними визначеннями в Глосарії. Оскільки країни мають різноманітні правові, адміністративні та операційні рамки та різні фінансові системи, вони повинні адаптувати впровадження Рекомендацій до своїх конкретних обставин.
- Наріжним каменем Рекомендацій FATF є підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, який наголошує на необхідності для країн визначати та розуміти ризики відмивання грошей і фінансування тероризму, яким вони наражаються. Це гарантує, що вони можуть визначити пріоритети своїх ресурсів для зменшення ризиків у сферах найвищого ризику. FATF постійно відстежує нові загрози фінансовій системі та регулярно оновлює та вдосконалює свої Рекомендації, щоб країни мали сучасні інструменти для боротьби зі злочинцями.
- Щоб допомогти країнам запровадити свої Стандарти, FATF також створює вказівки та документи з найкращої практики з низки питань. FATF регулярно переглядає їх, щоб відобразити досвід, набутий державними органами влади та приватним сектором протягом багатьох років, щоб країни могли скористатися цим досвідом і ефективно виконувати Рекомендації FATF у власному національному контексті. Цей процес може передбачати спілкування із зацікавленими сторонами або публічні консультації для забезпечення корисності остаточного звіту.

40
рекомендацій
поділяються на
сім окремих
розділів:

Політика ПВК/ФТ та координація

Відмивання та конфіскація грошей

Фінансування тероризму та фінансування розповсюдження

Профілактичні заходи

Прозорість та бенефіціарна власність юридичних осіб та організацій

Повноваження та відповідальність компетентних органів та інші інституційні заходи

Міжнародна співпраця

Мета високого рівня:
Фінансові системи та економіка у більш широкому розумінні захищені від загроз відмивання коштів, фінансування тероризму та фінансування поширення зброї масового знищення, тим самим зміцнюючи цілісність фінансового сектора та сприяючи захищеності та безпеці

Проміжні результати:	Безпосередні результати:
Політика, координація та взаємодія знижують ризики відмивання коштів та фінансування тероризму	1. Ризики відмивання коштів та фінансування тероризму розуміються і там, де це необхідно, на національному рівні координуються дії щодо боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та поширення зброї масового знищення
	2. Міжнародне співробітництво забезпечує необхідну інформацію, оперативні фінансові дані, докази та сприяє діяльності, спрямованій проти злочинців та їх активів
Злочинним доходам та коштам на підтримку тероризму перешкоджають у проникненні у фінансовий та інші сектори, або самі сектори їх виявляють та сповіщають про це	3. Наглядові органи належним чином здійснюють нагляд, контролюють та регулюють фінансові установи, Встановлені не фінансові підприємства та професії та провайдери послуг в сфері віртуальних активів щодо виконання вимог з протидії відмивання коштів та фінансування тероризму пропорційно наявним ризикам
	4. Фінансові установи, встановлені не фінансові підприємства та професії та провайдери послуг в сфері віртуальних активів належним чином застосовують превентивні заходи у сфері протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму пропорційно їхнім ризикам, та повідомляють про підозрілі операції
	5. Попереджено використання в протизаконних цілях юридичних осіб та утворень для відмивання коштів та фінансування тероризму, а інформація щодо бенефіціарної власності безперешкодно доступна компетентним органам
Загрози відмивання коштів виявляються та блокуються, а злочинці караються та позбавляються незаконних доходів. Загрози фінансування тероризму виявляються і блокуються, терористи позбавляються ресурсів, а ті, хто фінансує тероризм, караються, що сприяє запобіганню терористичних актів	6. Оперативні дані фінансової розвідки та вся інша інформація, що стосується справи, належним чином використовується компетентними органами для проведення розслідувань за фактами відмивання коштів та фінансування тероризму
	7. Злочини та дії, пов'язані з відмиванням коштів, розслідуються, правопорушники переслідуються та піддаються ефективним, пропорційним та стримуючим санкціям
	8. Злочинні доходи та засоби скоєння злочинів конфіскуються
	9. Злочини і діяльність, пов'язані з фінансуванням тероризму, розслідуються, а особи, які фінансують тероризм, переслідуються і піддаються ефективним, пропорційним та стримуючим санкціям
	10. Терористам, терористичним організаціям та тим, хто їх фінансує, перешкоджають у збиранні, переміщенні та використанні коштів, а також у використанні у протизаконних цілях сектору некомерційних організацій
	11. Особам та організаціям, причетним до розповсюдження зброї масового знищення, перешкоджають у збиранні, переміщенні та використанні коштів згідно з відповідними Резолюціями Ради Безпеки ООН

- **Взаємні оцінки FATF** – це детальні звіти країн, у яких аналізується впровадження та ефективність заходів із боротьби з відмиванням грошей, тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. Звіти є експертними оцінками, де учасники з різних країн оцінюють іншу країну. Взаємні оцінки забезпечують поглиблений опис та аналіз системи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму країни, а також цілеспрямовані рекомендації щодо подальшого зміцнення цієї системи.
- Під час взаємної оцінки оцінювана країна повинна продемонструвати, що вона має ефективну систему захисту фінансової системи від зловживань.
- Взаємне оцінювання складається з двох основних компонентів: ефективності та технічної відповідності.
- Найважливішою частиною взаємооцінки є рейтинги ефективності країни. На цьому зосереджено візит групи експертів до оцінюваної країни. Під час цього візиту групі з оцінки знадобляться докази, які демонструють, що заходи оцінюваної країни працюють і дають належні результати. Те, що очікується від країни, залежить від відмивання грошей, фінансування тероризму та інших ризиків, яким вона піддається.
- Оцінка технічної відповідності також є важливою частиною взаємної оцінки. Країна, яка оцінюється, повинна надати інформацію про закони, нормативні акти та будь-які інші правові інструменти, які вона має для боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та розповсюдженням ядерної зброї.
- Звіт про взаємну оцінку – це оцінка заходів країни щодо боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму та розповсюдженням зброї масового знищення. Це включає оцінку дій країни щодо усунення ризиків, які походять від визнаних терористів або терористичних організацій. Звіт про взаємну оцінку не впливає на статус чи обґрунтування, які призвели до визнання організації терористом або терористичної групи чи організації.
- FATF проводить експертні перевірки кожного члена на постійній основі, щоб оцінити рівень виконання Рекомендацій FATF, надаючи поглиблений опис і аналіз системи кожної країни для запобігання злочинним зловживанням фінансовою системою.

- Методологія оцінки технічної відповідності рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та протидії фінансуванню тероризму визначає процес оцінки, який зосереджується на двох окремих сферах:
- **Ефективність** — кожна оцінка буде зосереджена на ефективності, щоб переконатися, що країни впроваджують і використовують прийняті закони, правила та політику. Країна повинна продемонструвати, що в контексті ризиків, яким вона піддається, вона має ефективну систему захисту фінансової системи від зловживань. Також буде більший акцент на основних ризиках і контексті. Це гарантує, що країни та експерти, які їх перевіряють, зосереджуються на сферах, де ризики є найвищими, а не лише на сферах із меншим ризиком, де порівняно легше розпочати розслідування та отримати вирoki. Команда з оцінки розглядатиме 11 ключових сфер, або найближчих результатів, щоб визначити рівень ефективності зусиль країни.
- **Технічна відповідність** — кожна оцінка також перевіряє, чи має країна всі необхідні закони, нормативні акти та правові інструменти відповідно до технічних вимог 40 Рекомендацій FATF. Ця законодавча, нормативна та оперативна база формує основу для ефективної системи позбавлення злочинців доходів від їхніх злочинів, а терористів — їх фінансування та запобігання шкоди, яку вони можуть завдати нашому суспільству.

Рейтинг ефективності національних систем протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму за результатами, що отримали найвищу оцінку

№ з/п	Результат		Країни з високою оцінкою із зазначенням року проходження раунду оцінок
1.	Ризик, політика та взаємодія	IO1	Бермудські острови (2020), Великобританія (2022)
2.	Міжнародне співробітництво	IO2	Австралія (2018), Нідерланди (2022), Нова Зеландія (2022), Сан-Марино (2021), Фінляндія (2022), Франція (2022), Швеція (2020)
3.	Нагляд	IO3	–
4.	Превентивні заходи	IO4	–
5.	Юридичні особи та домовленості	IO5	–
6.	Фінансова розвідка	IO6	Ізраїль (2022), Нідерланди (2022), Іспанія (2019), російська федерація (2019)
7.	Розслідування та переслідування за відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом	IO7	–
8.	Конфіскація	IO8	Гондурас (2020), Ізраїль (2022), Нова Зеландія (2022), США (2020), Франція (2022)
9.	Розслідування та кримінальне переслідування за фінансування тероризму	IO9	Великобританія (2022), Ізраїль (2022), російська федерація (2019), США (2020), Франція (2022)
10.	Превентивні заходи та фінансові санкції за фінансування тероризму	IO10	Великобританія(2022),США(2020)
11.	Фінансові санкції за фінансування розповсюдження зброї масового знищення	IO11	Великобританія (2022), США (2020)

Чорний список FATF

- **Чорний список FATF** - це список країн, які, на думку внутрішньодержавної організації, не співпрацюють у глобальних зусиллях з боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Опублікувавши список, група сподівається заохотити країни вдосконалити свої регуляторні режими та встановити глобальний набір стандартів і норм ПВК/ФТ.

Це фото; автор: Невідомий автор; ліцензія: CC BY

Останні зміни до сірого списку FATF

- - в 2021 р. до сірого списку FATF додано Йорданія, Малі та Туреччину як країни, які не досягнули достатнього прогресу у вирішенні проблем, викладених у звіті про взаємну оцінку за 2019 рік. Основні ризики в цих країнах, на яких було зосереджено увагу FATF, пов'язані з фінансуванням тероризму;
- - в 2022 р. FATF додала Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) та Гібралтар до свого сірого списку. ОАЕ вирішили відкласти звітування, щоб зосередитися на своїх зусиллях. І хоча було наголошено на тому, що країна досягла значного прогресу з моменту оцінки 2020 р. в питаннях, пов'язаних з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, необхідний подальший прогрес для забезпечення послідовності розслідувань і судових переслідувань у справах про відмивання грошей. Гібралтар був внесений у сірий список юрисдикцій, які підлягають посиленому моніторингу, після того, як було виявлено, що регулятори закордонних територій не штрафують правопорушників відповідно до встановлених санкцій або достатньо сильно зосереджуються на посередниках, включаючи юристів;

Останні зміни до сірого списку FATF

- - у 2021 р. із сірого списку FATF було виключено Маврикій (після виконання плану дій FATF щодо усунення недоліків в контролі бенефіціарної власності та процедурах конфіскації доходів, отриманих злочинним шляхом, включаючи розробку нових планів нагляду на основі оцінки ризиків і планів навчання правоохоронних органів), Ботсвану (за результати серії оцінок, проведених Групою з боротьби з відмиванням грошей у Східній і Південній Африці (ESAAMLG), її визнано такою, що відповідає раніше згаданим недолікам ПБК/ФТ); Гану та Зімбабве (як країни, що досягли достатнього прогресу в ПБК/ФТ);
- - в 2022 р. вітаючи значний прогрес Мальти у вдосконаленні режиму ПБК/ФТ, FATF виключила її зі списку юрисдикцій під посиленням моніторингом.

Негативні наслідки чорного та сірого списку FATF

1) стимулюючі (які повинні прискорити впровадження керівництвом країн відповідних заходів для усунення виявлених недоліків в сфері ПВК/ФТ):

- - економічні санкції, запроваджені МВФ, Світовим банком, ускладнюють захист цих установ та інших країн.
- - зменшення обсягів міжнародної торгівлі, інвестицій, допомоги, надходжень іноземної валюти;
- - затримки платежів, зміни в ланцюгах постачань;
- - зростання витрат на транскордонні операції;
- - втрата довіри до фінансових установ країни;
- - зниження суверенних кредитних та бізнес-рейтингів;

2) прогресуючі (зумовлені посиленням контролю над фінансовою системою країни та обмеженнями в кореспондентських відносинах між учасниками регульованої банківської системи):

- - збільшення незаконних каналів переміщення і відмивання коштів;
- - розширення джерел та каналів фінансування тероризму